

Stammen hos skolebørn

Stammen er ufrivillig ikke-flydende tale, som kan komme til udtryk som brud på talen via gentagelser (sko-sko-skole), forlængelser (skooooooooole) eller blokeringer (s.....kole).

Man kan ikke selv styre stammen og hos de fleste kommer stammen i bølger, så der kan være meget i nogle perioder og mindre i andre. For nogle kan det på sigt udvikle sig til et kommunikationshandicap.

Skolebørn er mere bevidste om, at de stammer end de yngre børn. Der kan nu forekomme en psykologisk overbygning iform af negative tanker og følelser, som kan begynde at fylde mere i denne alder. Stammen kan fylde mere i bestemte situationer eller ved bestemte lyde og ord, hvilket kan føre til undgåelser – både af bestemte ord og situationer. Det er derfor vigtigt, at barnet/den unge får hjælp og støtte til at håndtere dette. Erfaringer viser, at når de vigtigste voksne kan acceptere stammen, har det en afgørende betydning.

Generelle råd til voksne omkring barnet/den unge

- Tal åbent og respektfuldt om stammen, så barnet/den unge oplever, at det ikke bliver et tabu, at alle er forskellige – og det er helt okay
- Giv tid til at svare
- Undgå at bede barnet/den unge om at tage det roligt eller slappe af, idet det kan have modsatte effekt
- Undgå at færdiggøre ord/sætninger for barnet/den unge eller at tale for ham/hende
- Hold naturlig øjenkontakt
- Undgå mange spørgsmål, da det kan skabe talepres
- Undlad at rette, afbryde og sige ordene
- Undlad at rose flydende tale
- Undlad at give råd eller lægge en hånd på armen
- Husk en god nats søvn og vær opmærksom på at en travl hverdag kan påvirke stammen negativt
- Forsøg at lytte og have fokus på det, barnet *siger* i stedet for til *måden*, det siges på
- Vær ærlig og meld klart ud, hvis I ikke har tid til at lytte. Foreslå at I taler om det lidt senere, hvor I bedre kan høre ordentligt efter

- Skab ro omkring barnets fortælling/kommunikation ved selv at udstråle, at I har tid og lyst til at lytte

Særligt til lærerteamet

- Vær opmærksom på, at den psykologiske overbygning kan øges med alderen. Slå det ikke hen, hvis du ikke hører så meget stammen, da det kan fylde rigtig meget hos eleven, selv om den hørbare stammen er aftaget
- Tag en individuel snak med eleven, der stammer omkring særlige behov i skolesammenhæng. Lav de nødvendige og individuelt tilpassede aftaler, som kan hjælpe bedst muligt til deltagelse i klassens aktiviteter, f.eks. hvordan eleven ønsker, at stammen bliver mødt og tacklet i undervisningen. Vær især opmærksom på situationer, der stiller særlige krav til den mundtlige deltagelse.

Det kan være relevant at lave aftaler omkring:

- Fremlæggelser: Har eleven måske brug for at øve sig i en mindre gruppe til en start? Skab øget tryghed ved at forberede barnet på hans/hendes præcise opgave
- Højtlesning: Skal eleven være den første eller måske den sidste, der læser højt?

- Gruppedannelser: Vær opmærksom på betydningen af, at gruppedynamikken har indflydelse på elevens lyst og deltagelsesmuligheder. Sæt evt. eleven i gruppe med elever, der giver plads og særlig tryghed
- Vær obs. På hvordan eleven har det med at sige sit eget navn? En del har negative oplevelser med netop dette og det er godt for læreren at vide
- Tal sammen, hvis der mistanke om undgåelser, f.eks. hvis eleven stopper med at række hånden op
- Vær bevidst om øget sårbarhed og evt. mistrivsel
- Hav gode samtaleregler i klassen. Alle elever - og specielt dem, der stammer - har meget nemmere ved at have taleturen, hvis der er få afbrydelser og man har lytternes opmærksomhed
- Forvent samme kvalitet og kvantitet af den, der stammer, som fra andre elever
- Vær en god rollemodel: Tal med eleven på en ikke-fortravlet måde og hold pauser med jævne mellemrum
- Overvej hvordan I kan tale åbent om stammen i klassen på en måde, der viser, at stammen er helt ok. Det kan f.eks. være en mulighed, at få besøg af en tale-hørekonsulent, der kan fortælle klassen om stammen

- Vær opmærksom på at have samme grænser og normer som til andre børn, der ikke stammer
- Det er muligt at søge om særlige vilkår ved eksamen (ønske om specifikt tidspunkt på dagen, bisidder, ekstra tid el.lign). Skoleleder skal søge om dette.

Særligt til forældre

- Vær bevidst om, at stammen kan øges med alderen. Tal derfor løbende med dit barn om stammen
- Du har en vigtig rolle ift. at stammen ikke bliver et tabu. Vær åben omkring stammen og inviter til snak om det indimellem f.eks. i perioder, hvor det virker til at fylde meget. Sørg for primært at være lyttende og åben. Undgå at give en masse gode råd, men vær tilgængelig, så barnet løbende har mulighed for at betro sig

- Tænk på barnet som et ganske almindeligt barn med mange styrkesider, men med en – i øjeblikket – ikke-flydende tale
- Vær opmærksom på eget taletempo, sætningslængde og de sproglige forventninger/krav, der stilles
- Tag barnet alvorligt
- Bevar roen og brug de generelle råd, som fortsat gælder, selv om barnet er blevet ældre
- Del relevante råd (f.eks. denne pjece) med barnets andre nærmeste, f.eks. bedsteforældre, søskende, fodboldtræner osv.
- Børn med tendens til at være "perfektionistiske", har en øget sårbarhed, hvis de også stammer. Her er det vigtigt, at I, som forældre, går foran som gode ikke-perfekte modeller og lærer barnet at tage det mindre tungt at begå fejl
- Hvis du har mange bekymringer, kan det smitte af på dit barn. Del derfor dine bekymringer med andre (partner, tale-hørekonsulent, venner) og sørg for, at der bliver taget hånd om dette, så bekymringen ikke skinner igennem til dit barn

Særligt til dig, der stammer

Måske fylder din stammen mere nu, end den gjorde, da du var lille. Det kan være, at du har flere ubehagelige følelser eller tanker og måske er der situationer eller ord, du undgår.

Det kan være svært at være én, der stammer, det kan derfor være en hjælp at prøve at følge nedenstående råd:

- Du kan ikke selv styre, om du stammer eller ej, men du har indflydelse på, hvordan du tackler din stammen. Stammen behøver ikke være en hindring
- Vær åben om din stammen, så du ikke går alene med den
- Sig det, du gerne vil sige, for du har lige så meget at byde ind med som andre
- Hvis nogen afbryder, når du taler, så fortæl, at du stammer og forklar, hvad det er. Børn kan godt finde på at spørge til din tale, fordi de ikke ved, hvad stammen er.
- Ræk hånden op. Tal med din lærer eller forældre, hvis du synes, det er svært
- Lav aftaler med din lærer, hvis du har nogle særlige ønsker, f.eks. hvis du foretrækker at være den første, der fremlægger, har ønsker til, hvordan du vil høres på

klassen eller hvis du har ønsker om, at din eksamen kommer til at være på et bestemt tidspunkt på dagen

- Tal med nogen du er tryk ved, hvis der noget, der går dig på. Det kan f.eks. være, hvis du har en svær periode, hvis nogen driller eller der er noget du undgår, fordi du stammer. Det er nemmere for dem at hjælpe dig, hvis du siger det højt
- Vær opmærksom på, at der kan komme mere stammen, hvis du taler hurtigt

Du og dine forældre kan få hjælp fra en tale-hørekonsulent til at håndtere stammen, både når du er barn, ung eller voksen.

PPR Vejle's tilbud til skolebørn, der stammer

Vores tilbud tilrettelægges løbende efter elevernes behov. Formålet er ikke at fjerne stammen, men at barnet/den unge bevarer sin talelyst og at stammen ikke bliver et kommunikationsproblem. Vi har følgende tilbud i PPR Vejle:

- Stammecafé – Vi mødes ca. 6-8 gange om året. Målgruppen er skolebørn i alle aldre
- Samtaler med forældre, lærere, elever
- Individuelle forløb med barnet/den unge, der stammer
- "Stammefermiddag" ca. en gang årligt. Her kommer der en "stammeambassadør" på besøg og taler om egne erfaringer med at stamme. Arrangementerne annonceres bl.a. på Vejle kommunes Facebook. Forældre, lærere, bedsteforældre osv. er velkomne
- Oplæg i klassen om stammen

Viden/Fakta om stammen og stammebehandling

- 5 % af alle 3-6-årige børn stammer. 80% holder op med at stamme igen. 1% af den samlede befolkning stammer
- Stammen kan komme og gå
- Flere drenge end piger stammer. Kønsfordelingen er ca. 4:1
- Omgivelsernes reaktion på stammen påvirker barnets trivsel og oplevelse af stammen
- Børn reagerer følelsesmæssigt forskelligt på stammen
- Der er ikke en enkelt årsag til stammen, men der er både arvelige, biologiske, tale-sproglige og psykosociale faktorer involveret. Stammen er et fysiologisk fænomen, som gør at spillet mellem hjernen og talemusklerne bliver upræcist

PPR Vejle

Stammeteamet

Gitte Stendal Jessen & Jannie Bøgelund Søbye Pedersen